Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2025–2026

36 994 Wijziging van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden in verband met de modernisering daarvan, alsmede wijziging van enige andere wetten

Nr. 4

ADVIES AFDELING ADVISERING RAAD VAN STATE EN NADER RAPPORT

Hieronder zijn opgenomen het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State d.d. 9 april 2025 en het nader rapport d.d. 3 juli 2026, aangeboden aan de Koning door de Minister van Justitie en Veiligheid, mede namens de Minister-President, Minister van Algemene Zaken. Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State is cursief afgedrukt.

Blijkens de mededeling van de Directeur van Uw Kabinet van 13 januari 2025, nr. 2025000040, machtigde Uwe Majesteit de Afdeling advisering van de Raad van State haar advies inzake het bovenvermelde voorstel van wet rechtstreeks aan mijn ambtsvoorganger te doen toekomen. Dit advies, gedateerd 9 april 2025, nr. W16.25.00006/II, bied ik U hierbij aan.

De tekst van het advies treft u hieronder cursief aan, voorzien van mijn reactie.

Bij Kabinetsmissive van 13 januari 2025, no.2025000040, heeft Uwe Majesteit, op voordracht van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, mede namens de Minister van Algemene Zaken, bij de Afdeling advisering van de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt het voorstel van wet houdende wijziging van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden in verband met de modernisering daarvan, alsmede wijziging van enige andere wetten, met memorie van toelichting.

Het wetsvoorstel is een eerste stap in de voorgenomen algehele herziening van het staatsnoodrecht. Het bevat drie wijzigingen van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden (Cwu). Ten eerste regelt het wetsvoorstel dat de beperkte noodtoestand vervalt. Daardoor resteert slechts de algemene noodtoestand, die na inwerkingtreding van het wetsvoorstel wordt aangeduid als «noodtoestand». Daarnaast voorziet het wetsvoorstel erin dat voor het afkondigen van de noodtoestand en de inwerkingstelling van noodbepalingen in die noodtoestand, anders dan nu het geval is, kan worden volstaan met één koninklijk besluit. Tot slot maakt het wetsvoorstel het mogelijk om de noodtoestand te beperken tot

kst-36994-4
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2026

het Europese deel van Nederland, tot Caribisch Nederland, of tot één of meer openbare lichamen.

Het huidige stelsel van staatsnoodrecht toont een complex en weinig coherent beeld. De in verschillende wetten opgenomen noodrechtelijke bepalingen kennen een veelvormigheid van structuren, bevoegdheden en inwerkingstellingsprocedures. Gelet op de fundamentele positie die de Cwu inneemt in het stelsel van staatsnoodrecht, is het essentieel dat er reeds in het kader van dit wetsvoorstel aandacht is voor de coherentie en consistentie van dat stelsel als geheel.

Dat vraagt om richtinggevende keuzes van de regering. Daarbij gaat het vooral over de mate waarin in sectorale wetgeving kan worden afgeweken van de met de destijds door de Cwu en daarmee samenhangende invoeringswet gestandaardiseerde inwerkingstelling van de noodbevoegdheden en de parlementaire betrokkenheid daarbij. De Afdeling adviseert daar in de toelichting nader op in te gaan en waar nodig de inwerkingstellingsprocedures van noodbepalingen in de wetgeving verder te harmoniseren.

Voor de vraag welke inzet van staatsnoodrecht gerechtvaardigd is, is de ernst en omvang van de noodsituatie doorslaggevend. Het uitroepen van de noodtoestand kan in bepaalde gevallen gerechtvaardigd of zelfs geboden zijn. Het schrappen van de beperkte noodtoestand mag niet tot gevolg hebben dat buitengewone omstandigheden voortaan eerder via separate toepassing worden aangepakt, terwijl de situatie zich daar eigenlijk niet voor leent. De toelichting moet op dit punt worden verduidelijkt.

De Cwu bevat een bijlage die aangeeft welke bevoegdheden bij een noodtoestand kunnen worden ingeroepen. Soms wordt daarbij verwezen naar bepalingen die niet meer bestaan of onjuist zijn. Ook is de vraag of alle bevoegdheden die nodig worden geacht, in de bijlage zijn opgenomen. De Afdeling adviseert om in dit stadium van de modernisering in ieder geval de technische onjuistheden te verbeteren en tevens te bezien of de bijlage modernisering behoeft.

In verband met deze opmerkingen dient het wetsvoorstel nader te worden overwogen.

Hieronder ga ik in op de opmerkingen die de Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: Afdeling) in deze inleiding samenvat.

1. Achtergrond en inhoud van het wetsvoorstel

Het wetsvoorstel moet worden gezien tegen de achtergrond van de eerder voorgenomen bredere modernisering van het (staats)nood- en crisisrecht. In 2018 heeft het kabinet een vijftal verbeterpunten geïdentificeerd met betrekking tot het functioneren van het staatsnoodrecht. Dat betrof onder meer de inwerkingstellingsprocedure en de parlementaire betrokkenheid bij de inzet van het staatsnoodrecht.[1] Tot een nadere uitwerking hiervan in wetgeving, kwam het in die tijd niet.

In de jaren erna is de relevantie van het staatsnoodrecht en het crisisrecht in brede zin toegenomen. Op een kortdurend gebruik van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag na is ten tijde van de coronapandemie het staatsnoodrecht bewust niet ingezet. Deze crisis heeft wel laten zien dat verbeteringen noodzakelijk zijn om goed

[1] *Kamerstukken II 2017/18, 29 668 en 26 956, nr. 48.*

voorbereid te zijn op dreigingen voor de volksgezondheid. Daar had de Tweede Kamer bij motie-Van Dam in 2020 ook toe opgeroepen.[2] Tevens is in 2021 een aantal adviezen uitgebracht, zoals een onderzoek naar de voorstellen van het kabinet uit 2018 dat in opdracht het WODC werd uitgevoerd[3] en het spontaan advies van de Afdeling advisering van de Raad van State. In laatstgenoemd advies is naar aanleiding van de coronapandemie aangedrongen op een fundamentele herbezinning van het stelsel van staatsnood- en crisisrecht.[4]

Vraagstukken rondom het handelen in crisistijd zijn vervolgens bij de aanpassing van de Wet publieke gezondheid in 2023 uitvoerig aan de orde gekomen.[5] Daarin was bijzondere aandacht voor de parlementaire betrokkenheid bij de gedelegeerde regelgeving.[6] Daarnaast is rondom de opvang van ontheemden uit Oekraïne sprake geweest van toepassing van enkele noodmaatregelen uit de Wet verplaatsing bevolking,[7] maatregelen die in 2024 zijn opgevolgd door een «gewone» tijdelijke wet.[8]

Deze ontwikkelingen maken duidelijk dat noodsituaties niet zonder meer betrekking hoeven te hebben op bedreigingen van de veiligheid zoals dat in traditionele oorlogsomstandigheden het geval is. Situaties die tot de inzet van buitengewone bevoegdheden nopen, kunnen immers van allerlei aard zijn, van pandemische dreigingen tot hybride vormen van oorlogsvoering.[9] Tegelijkertijd toont de huidige geopolitieke situatie ook aan dat het noodzakelijk is voorbereid te blijven op gewapende conflicten waarin Nederland, ook op het eigen grondgebied, betrokken kan worden.[10]

Mede in het licht van een aantal hiervoor genoemde ontwikkelingen heeft het kabinet in een brief van 6 december 2022 de nieuwe contouren van de beoogde modernisering van het staatsnoodrecht geschetst.[11] Daarbij is de regering ook ingegaan op de geconstateerde lacunes in de noodwetgeving en is de wijziging aangekondigd van zowel de Cwu als sectorale wetgeving. De Cwu vormt het fundament van het stelsel van staatsnoodrecht. Zij regelt de procedures voor het afkondigen en beëindigen van een noodtoestand en voor het in- en buiten werking stellen van de in die situatie relevante noodbepalingen.

Aanpassing van de sectorwetten wordt afzonderlijk door de verantwoordelijke bewindspersonen geïnitieerd. In een brief van 13 februari 2025 heeft het kabinet de stand van zaken van de modernisering van het staatsnoodrecht gepresenteerd. Daarin wordt ook per departement en verantwoordelijke bewindspersoon een overzicht geboden van voorgenomen en reeds in voorbereiding zijnde aanpassingen van sectorale wetgeving.[12]

---

[2] *Kamerstukken II 2020/21, 35 526, nr. 42.*

[3] *L.C.J. van Apeldoorn, S. Daniëls e.a. (Open Universiteit), Modernisering van het staatsnoodrecht. Quick scan in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, november 2021.*

[4] *Spontaan advies van de Afdeling advisering «Van noodwet tot crisisrecht», W04.21.0291/I, 15 december 2021, bijlage bij Kamerstukken II 2021/22, 29 668, nr. 65.*

[5] Stb. 2023, 184.

[6] *Kamerstukken II, 2021/22, 39 194, nr. 3, p. 14.*

[7] *Het gaat om de artikelen 2c en 4 van de Wet verplaatsing bevolking.*

[8] *Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne, Stb. 2024, 190.*

[9] *NCTV, Χίμαιρα. Een duiding van het fenomeen «hybride dreiging», Den Haag, april 2019, p. 14. Zie ook AIV, Hybride dreigingen en maatschappelijke weerbaarheid, Den Haag, 4 juni 2024.*

[10] *Over de geopolitieke ontwikkelingen en de gevolgen die dit heeft voor Nederlands beleid en regelgeving, zie WRR, Nederland in een fragmenterende wereldorde, Den Haag, 1 juli 2024.*

[11] *Kamerstukken II 2022/23, 29 668, nr. 69.*

[12] *Kamerstukken II 2024/25, 29668, nr. 71.*

Het voorliggende wetsvoorstel geeft uitvoering aan de beoogde aanpassing van de Cwu en bevat drie wijzigingen. Ten eerste regelt het wetsvoorstel dat de beperkte noodtoestand vervalt. Daardoor resteert slechts de algemene noodtoestand, die na inwerkingtreding van het wetsvoorstel wordt aangeduid als «noodtoestand». De toelichting geeft aan dat op dit punt verder geen inhoudelijke wijzigingen worden voorgesteld: de procedures, voorwaarden en waarborgen voor het afkondigen, voortduren en opheffen van de noodtoestand blijven ongewijzigd.

Ook inhoudelijk verandert er door het schrappen van de beperkte noodtoestand weinig. De bevoegdheden die onder die omstandigheid konden worden ingeroepen, kunnen ook onder de noodtoestand die in het wetsvoorstel behouden blijft, worden ingeroepen. Wel voorziet het wetsvoorstel erin dat voor het afkondigen van de noodtoestand en de inwerkingstelling van noodbepalingen in die noodtoestand niet langer twee afzonderlijke koninklijke besluiten zijn vereist, maar dat volstaan kan worden met één koninklijk besluit.

Tot slot maakt het wetsvoorstel het mogelijk om de noodtoestand te beperken tot het Europese deel van Nederland of tot één van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De huidige Cwu biedt niet de mogelijkheid om de noodtoestand te beperken tot een deel van Nederland.

2. Constitutioneel en juridisch kader

De grondwettelijke basis voor het staatsnoodrecht wordt gevormd door artikel 103 van de Grondwet. De achterliggende gedachte van het staatsnoodrecht is dat zich zodanige situaties kunnen voordoen («uitzonderingstoestanden») dat het noodzakelijk is om van normale rechtsregels af te wijken om aan die situaties het hoofd te kunnen bieden.[13] Artikel 103 van de Grondwet bevat de voorwaarden en beperkingen die voor het inroepen van een noodtoestand gelden. Er kan dan in uiterste noodzaak zelfs worden afgeweken van bepaalde, in artikel 103 genoemde, grondwetsbepalingen. De Staten-Generaal besluiten ná de afkondiging van de noodtoestand over de voortduring daarvan, en doen dat in verenigde vergadering om de benodigde spoed te behouden.[14]

Conform de opdracht van artikel 103, eerste lid, van de Grondwet, is met de Cwu nadere uitwerking gegeven aan dit grondwettelijk kader. Hoewel de Grondwet in artikel 103 het woord uitzonderingstoestand in enkelvoud gebruikt, is in de Cwu gekozen voor twee uitzonderingstoestanden: de beperkte en de algemene noodtoestand. De Cwu bepaalt dat de regering bij koninklijk besluit de algemene of beperkte noodtoestand kan afkondigen wanneer buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken.[15] Afhankelijk van welke noodtoestand wordt ingeroepen, kunnen bepaalde noodbevoegdheden worden ingezet. Deze worden gespecificeerd in twee lijsten bij de Cwu.[16]

Bij de uitwerking van artikel 103 van de Grondwet in de Cwu is overwogen dat zich buitengewone omstandigheden kunnen voordoen die niet zo ernstig zijn dat zij tot afkondiging van de beperkte noodtoestand behoeven te leiden, maar die wel van dien aard zijn dat een of meer

---

[13] *Kamerstukken II, 1978/79, 15 681, nr. 3, p. 1, 2. Zie artikel 103, tweede lid, Grondwet.*
[14] *Kamerstukken II, 1978/79, 15 681, nr. 3, p. 8.*
[15] *Artikel 1, eerste lid, van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden.*
[16] *Lijst A (voor de beperkte noodtoestand bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Cwu) en lijst B (voor de algemene noodtoestand bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Cwu).*

noodwettelijke bevoegdheden gebruikt moeten kunnen worden. Volgens de regering past het bij flexibele crisisbeheersing dat dan noodbevoegdheden kunnen worden toegepast zonder dat een algemene of beperkte noodtoestand wordt afgekondigd.[17] Dit wordt separate toepassing van het staatsnoodrecht genoemd. De inzet van dit instrument verloopt via een wettelijke standaardprocedure die ook de parlementaire betrokkenheid regelt (zie verder punt 3).

Langs deze weg is een stelsel van staatsnoodrecht ontstaan waarin sprake is van een oplopende escalatieladder.[18] De minst zware vorm van noodrecht is de separate toepassing ingeval zich buitengewone omstandigheden voordoen die inwerkingstelling van een of meer noodbepalingen noodzakelijk maken, maar die niet zo ernstig zijn dat zij tot afkondiging van een meeromvattende noodtoestand moeten leiden. Indien de omstandigheden wél zodanig ernstig zijn dat zij tot afkondiging van een noodtoestand noodzaken, zal moeten worden overwogen of in die situatie volstaan kan worden met een beperkte noodtoestand (met inwerkingstelling van een beperkt aantal noodwetten). Als de situatie zo ernstig is dat ook dat niet toereikend is, kan als hoogste trede van de escalatieladder de algemene noodtoestand worden afgekondigd. Deze maakt de inwerkingstelling van nog meer noodbepalingen mogelijk.[19]

3. Coherentie stelsel van (staats)noodrecht

a. De bestaande regelingen voor separate toepassing

Bij de totstandkoming van de Cwu is ten aanzien van de separate toepassing van noodmaatregelen door middel van de Invoeringswet Cwu voor een uniforme regeling gekozen. Daarmee werden de verschillende, zeer uiteenlopende procedures voor het in werking stellen van noodwetgeving gelijk getrokken.[20]

De standaardbepaling op dit punt regelt dat de noodbevoegdheden bij koninklijk besluit separaat in werking worden gesteld indien buitengewone omstandigheden dat noodzakelijk maken. De parlementaire betrokkenheid is in die procedure gewaarborgd doordat na de inwerkin[g-]stelling onverwijld een wetsvoorstel aan de Tweede Kamer wordt gezonden omtrent het voortduren van de werking van de door de regering in werking gestelde bepalingen. De parlementaire controle vindt in deze procedure dus achteraf plaats.[21]

---

[17] *Zie memorie van toelichting, paragraaf 2.2 (Separate toepassing).*

[18] *Zie in dit verband ook het Spontaan advies van de Afdeling advisering «Van noodwet tot crisisrecht», W04.21.0291/I, 15 december 2021, bijlage bij Kamerstukken II 2021/22, 29 668, nr. 65, punt 2.2.f.*

[19] *In deze context blijft de mogelijke rol van het ongeschreven staatsnoodrecht buiten beschouwing. Datzelfde geldt voor het «generieke crisisrecht» gebaseerd op de Gemeentewet en de Wet veiligheidsregio's, dat onderdeel uitmaakt van het brede stelsel van (staats)nood- en crisisrecht. Zie over beide punten het spontaan advies van de Afdeling advisering «Van noodwet tot crisisrecht», W04.21.0291/I, 15 december 2021, bijlage bij Kamerstukken II 2021/22, 29 668, nr. 65, punt 4.5 respectievelijk punt 2.3.*

[20] *Zie de Invoeringswet Coördinatiewet uitzonderingstoestanden (Stb. 1996, 366), met name Kamerstukken II 1993/94, 23 791, nr. 3, p. 2, 3.*

[21] *Hierop werd een beperkt aantal uitzonderingen gemaakt voor gevallen waarin deze standaardprocedure disproportioneel zwaar zou zijn in verhouding tot de te verlenen buitengewone bevoegdheid. Zie Kamerstukken II 1993/94, 23 791, nr. 3, p. 4.*

Een beperkt aantal sectorale wetten bevat echter noodbepalingen die afwijken van de standaardprocedure die met de Cwu is ingevoerd.[22] Het gaat dan bijvoorbeeld om bepalingen waarbij de standaardprocedure te zwaar zou zijn in verhouding tot de in die bepalingen gegeven buitengewone bevoegdheden.[23] Het gaat soms echter ook om noodbepalingen die naar hun aard niet van elkaar verschillen, maar waarbij de extra waarborgen die vanwege het ingrijpende karakter van het noodrecht de standaard zijn, vrijwel geheel ontbreken.

Zo bepaalt de Kernenergiewet dat bij een kernongeval ingrijpende maatregelen worden genomen zonder tussenkomst van de Minister-President of het parlement, onder meer over het verplaatsen van mensen, dieren, planten of goederen uit het verontreinigde gebied naar elders.[24] Dat betekent dat de Minister mag handelen als een bepaalde bijzondere omstandigheid zich voordoet en daarbij veel meer mag dan in andere gevallen is toegestaan. De Wet verplaatsing bevolking bevat eenzelfde bevoegdheid als de Kernenergiewet, maar deze is wél onderworpen aan de noodrechtelijke systematiek van inwerkingstelling bij koninklijk besluit en een verlengingswet.[25]

In andere gevallen is in sectorwetgeving juist gekozen voor een zwaardere parlementaire betrokkenheid. In dat verband wijst de Afdeling op de regeling die na de coronaperiode is ingevoegd in de Wet publieke gezondheid.[26] De wet bevat specifieke wettelijke grondslagen voor grondrechtsbeperkende maatregelen die bij een A1-infectieziekte bij ministeriële regeling kunnen worden vastgesteld en nader ingevuld.

De noodzakelijkerwijs ruime delegatie van regelgevende bevoegdheid maakte, mede tegen de achtergrond van de gedachtewisselingen daarover tijdens de coronapandemie,[27] dat is voorzien in gecontroleerde delegatie door middel van een voorhangprocedure. In dit specifieke geval vindt dus parlementaire controle in beginsel vooraf plaats.[28] Daarnaast bevat die wet een specifieke regeling inzake het in en buiten werking stellen van bevoegdheden.[29]

b. Harmonisatie randvoorwaarden van noodbepalingen

Het voorliggende wetsvoorstel laat het aldus ontstane complexe en niet altijd consistente stelsel van noodbevoegdheden ongemoeid. Dat is ongewenst. Gelet op de fundamentele positie die de Cwu inneemt in het stelsel van staatsnoodrecht (zie hiervoor punt 2), is het essentieel dat er, zoals ook bij de herziening van de Cwu in de jaren '90 van de vorige eeuw is gebeurd, reeds op dit moment aandacht is voor de werking van het stelsel als geheel. Dat vraagt om richtinggevende keuzes van de regering als het gaat om de gestandaardiseerde procedure voor inwerkingstelling van noodbevoegdheden op grond van sectorale wetgeving. Verwacht mag worden dat bij de modernisering van het staatsnoodrecht aandacht

---

[22] *Zie breder over dit vraagstuk het spontaan advies van de Afdeling advisering «Van noodwet tot crisisrecht», W04.21.0291/I, 15 december 2021, bijlage bij Kamerstukken II 2021/22, 29 668, nr. 65, punt 2.4 en 2.5.*

[23] *Kamerstukken II 1993/94, 23 791, nr. 3, p. 4.*

[24] *Artikel 46, tweede lid, onder c, van de Kernenergiewet.*

[25] *Artikel 2a van de Wet verplaatsing bevolking.*

[26] *Stb 2023, 184.*

[27] *Zie ter illustratie de voorlichting van de Afdeling advisering van 21 oktober 2020, over de zelfgecreëerde zeggenschap van de Tweede Kamer en het uitsluiten daarbij van de Eerste Kamer, vanuit wetstechnisch en staatsrechtelijk oogpunt, (W13.20.0375/III), Kamerstukken I 2020/21, 35 526, nr. F.*

[28] *Artikel 59c van de Wet publieke gezondheid. Zie ook Kamerstukken II, 2021/22, 39 194, nr. 3, paragraaf 4.3.*

[29] *Artikelen 20, 20a en 20b van de Wet publieke gezondheid.*

is voor de coherentie en consistentie van dat stelsel als geheel. De eerder genoemde contourenbrief van de regering van 6 december 2022 is op dit punt niet toereikend.

Het is ongewenst als in de sectorale wetgeving niet goed te beargumenteren verschillen bestaan tussen inwerkingstellingsprocedures van wettelijke noodbepalingen. Dat kan de legitimatie en effectieve werking van het stelsel ondergraven. Dat geldt te meer als de complexiteit en diversiteit van de inwerkingstelling van separate noodbepalingen in de praktijk de keuze van de regering zou kunnen beïnvloeden om met het oog op een effectieve aanpak van een noodsituatie de noodtoestand af te kondigen terwijl de omstandigheden dat op zichzelf niet of althans niet direct rechtvaardigen (zie hiervoor punt 2).

Dat geldt ook omgekeerd, als te lang op grond van separaat in werking gestelde noodbepalingen wordt gewerkt, terwijl afkondiging van de noodtoestand aangewezen is. Het is ook vanuit dit gezichtspunt nodig de procedurele bepalingen binnen het stelsel goed op elkaar af te stemmen en waar nodig verder te harmoniseren. Het ligt voor de hand dat dit gebeurt met een integraal wetsvoorstel. Dit is ook met de Invoeringswet Cwu gedaan bij de herziening in de jaren '90 van de vorige eeuw.

c. Uitgangspunten inwerkingstellingsprocedures

Het voorgaande betekent dat reeds op dit moment, in het kader van het voorliggende wetsvoorstel tot wijziging van de Cwu, moet worden bepaald aan welke randvoorwaarden de inwerkingstellingsprocedures van noodbepalingen in de sectorale wetgeving moeten voldoen. In de standaardprocedure die geldt voor de inwerkingstelling van separate noodbepalingen is in de huidige wetgeving een passende balans getroffen tussen enerzijds het belang om in een noodsituatie snel en slagvaardig te kunnen handelen en anderzijds het belang van het waarborgen van een bij een noodsituatie passende parlementaire betrokkenheid.[30] Dat wil zeggen: inwerkingstelling van een of meer noodbevoegdheden bij koninklijk besluit met daarna de onverwijlde indiening van een voortduringswetsvoorstel bij de Tweede Kamer.

Het gaat hier om een eenvoudig toepasbare procedure die zich ook goed verhoudt tot de inwerkingstelling van de noodtoestand zoals deze in de Grondwet is geregeld en in de Cwu nader is uitgewerkt. Bij het zo nodig verder harmoniseren van de afwijkende procedures voor inwerkingstelling van noodbevoegdheden op grond van sectorale wetgeving ligt het dan ook voor de hand om uit te gaan van de standaardprocedure zoals opgenomen in de Invoeringswet Cwu.[31]

Het voorgaande betekent dat bij de doorlichting van de sectorwetgeving door de regering, in het bijzonder door de coördinerend bewindspersoon van JenV, bewaakt wordt dat van de genoemde standaardprocedure bij wijze van uitzondering alleen kan worden afgeweken indien dat gelet op de aard van de betreffende noodbevoegdheid dragend kan worden gemotiveerd. Daarbij verdient het aandacht dat de betreffende noodbevoegdheden inhoudelijk en procedureel bij elkaar passen als zich buitengewone omstandigheden voordoen: de zwaarte van de bevoegdheden moet proportioneel zijn in verhouding tot de zwaarte van de te volgen procedure.

---

[30] *Spontaan advies van de Afdeling advisering «Van noodwet tot crisisrecht», W04.21.0291/I, 15 december 2021, bijlage bij Kamerstukken II 2021/22, 29 668, nr. 65, punt 4.6.*

[31] *Kamerstukken II, 1993/94,* 23 791, nr. 3*, p. 2–3.*

Gelet daarop is het in beginsel ongewenst als door middel van separate toepassing (de eerste trede van de escalatieladder, zie hiervoor punt 2) een geheel wettelijk stelsel buiten werking kan worden gesteld.[32] Het is van belang dat de doorlichting van de bijzondere wetgeving ook vanuit dit gezichtspunt plaatsvindt.

De Afdeling adviseert om in het licht van het voorgaande in de toelichting op het wetsvoorstel op de harmonisatie van noodbepalingen in te gaan. In het bijzonder adviseert zij daarbij uiteen te zetten aan welke randvoorwaarden de regels omtrent de noodbepalingen in sectorale wetgeving moeten voldoen en op welke wijze op de naleving daarvan wordt toegezien. Ten slotte adviseert zij waar nodig de inwerkingstellingsprocedures van noodbepalingen in de wetgeving verder te harmoniseren.

Het staatsnoodrecht biedt de grondslag voor bevoegdheden die kunnen worden ingezet in buitengewone omstandigheden. De Afdeling herinnert terecht aan de toegenomen relevantie ervan. Niet alleen stelde de regering staatsnoodrechtelijke bepalingen de afgelopen jaren immers voor het eerst in decennia in werking, te weten voor de avondklok tijdens de covid-19-pandemie en voor de opvang van ontheemden na de inval in 2022 van Rusland in Oekraïne. In beide gevallen bleek ook dat het staatsnoodrecht in zijn bestaande vorm onvoldoende ruimte bood voor maatwerk of niet goed toepasbaar was.[33] Andere dreigingen met een heel divers karakter, waarmee onze samenleving zich in dit tijdsgewricht geconfronteerd kan zien, zetten het (staats)nood- en crisisrecht eveneens in de schijnwerper.

Op punten is inderdaad een complex wettelijk stelsel ontstaan en valt er te winnen aan coherentie en consistentie. Dat geldt in het bijzonder voor de zogenoemde separate inwerkingstelling van noodbepalingen, dus buiten een noodtoestand. Daarbij is het kabinet het met de Afdeling eens dat ongewenste verschillen de legitimatie en effectieve werking van het stelsel kunnen ondergraven. Ook deelt het haar standpunt dat de huidige standaardprocedure voor de separate inwerkingstelling van noodbepalingen een passende balans bevat tussen snel en slagvaardig kunnen handelen en het waarborgen van parlementaire betrokkenheid in een noodsituatie. Snelheid en slagvaardigheid zijn ook niet gebaat bij onverklaarbare of onnodige procedurele verschillen in wetgeving.

De Afdeling wijst in dat verband op het verplaatsen van mensen door een Minister op grond van de Kernenergiewet zonder inwerkingstellingsprocedure, en op grond van de Wet verplaatsing bevolking met een procedure voor separate inwerkingstelling, alsmede op de Wet publieke gezondheid met specifieke vormen van parlementaire betrokkenheid en van in- en buitenwerkingstelling. Ook wat het kabinet betreft moet worden beoordeeld of zulke procedures in sectorale wetgeving waar nodig en wenselijk op elkaar moeten worden afgestemd of verder moeten worden geharmoniseerd. Daarvoor hadden mijn ambtsvoorganger, als coördinerend bewindspersoon voor de herzieningsoperatie, en de voor de

---

[32] *In dat verband is onder meer de vraag hoe de eerdere conclusie van de regering dat diverse noodbepalingen – waaronder de Vreemdelingenwet 2000 – geen onderhoud behoeven, zich tot dat uitgangspunt verhouden. Zie Kamerstukken II 2023/24, 29 668, nr. 70, p. 2.*

[33] Bij de avondklok moest daarom een algemene maatregel van bestuur uit 1953 buiten werking worden gesteld (artikel 6 van de Tijdelijke regeling landelijke avondklok covid-19). Zie ook de memorie van toelichting bij de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, Kamerstukken II 2019/20, 35 526, nr. 3, p. 65–66. Bij de ontheemdenopvang moest de Wet verplaatsing bevolking (hierna: Wvb) inhoudelijk worden gewijzigd bij gelegenheid van de voortduringswet (artikel 2 van de Voortduringswet artikelen 2c en 4 Wvb).

sectorale wetgeving verantwoordelijke bewindspersonen ook oog. Zij onderkenden eveneens de aangehaalde voorbeelden.[34]

Het kabinet kiest ervoor deze kwestie verder onder ogen te zien bij de herziening van sectorale wetten. Waar nodig zullen de voor die wetten verantwoordelijke bewindspersonen haar adresseren via door hen voorgestelde wetgeving. Het willen vergroten van coherentie en consistentie brengt namelijk nog niet mee dat dit wetsvoorstel het daarvoor best geëigende vehikel is. Vanwege de grote hoeveelheid noodwetgeving hebben vorige kabinetten voor de modernisering ervan namelijk een koers ingezet van prioritering en fasering. Dit wetsvoorstel zou gaan over de herziening van de Cwu als fundament van het stelsel van staatsnoodrecht en wel op de punten die er na ampele overweging in zijn vervat.[35] Het kabinet wil om diezelfde redenen aan een en ander vasthouden. Opmerking verdient dat de Cwu – waarop het wetsvoorstel betrekking heeft – louter de procedures in de noodtoestand(en) regelt en niet de hier aan de orde zijnde separate toepassing van noodbevoegdheden.

De Afdeling signaleert dat het gaat om «[e]en beperkt aantal sectorale wetten». Het kabinet ziet mogelijke incongruenties evenmin als een breed spelende aangelegenheid. Dat biedt ruimte om de bepalingen en bevoegdheden waarom het gaat, integraal te bezien in de context van de sectorale wet waarin zij staan en van daarmee inhoudelijk samenhangende wetgeving. Het kabinet acht een dergelijke integrale benadering juist van belang vanwege de – ook door de Afdeling benadrukte – noodzaak tot inhoudelijke coherentie en consistentie en om ook inhoudelijke wijzigingen te kunnen overwegen. Zo kunnen er gerechtvaardigde verschillen bestaan tussen wetgeving op de onderscheiden beleidsterreinen. Relevant is verder niet alleen of de bevoegdheden en procedures vergelijkbaar zijn, maar ook of de omstandigheden vergelijkbaar zijn waarin zij op grond van de wet kunnen worden ingezet. Bovendien komen in sectorale wetten inhoudelijk verouderde bepalingen voor, waarbij het de vraag is of daarin neergelegde bevoegdheden nog volstaan om het beoogde doel te bereiken, en er zijn leemtes, waarbij nieuwe bevoegdheden moeten worden ontworpen om die op te vullen.[36] Het met dit wetsvoorstel harmoniseren van alle inwerkingstellingsprocedures zou de nodige vakinhoudelijke afwegingen miskennen, onder verantwoordelijkheid van de vakbewindspersoon die het betreft. Bovendien leidt die aanpak tot verdergaande vertraging. De uitkomst van de inhoudelijke afwegingen kan voorts van belang zijn om vast te stellen of – ook gegeven de daarvoor te hanteren uitgangspunten – bij een bepaalde bevoegdheid een separate-inwerkingstellingsprocedure past of niet. Het kabinet wil met dit wetsvoorstel niet vooruitlopen op de genoemde integrale weging. Daarbij komt ten slotte dat de drie maatregelen in dit wetsvoorstel en de wenselijkheid daarvan losstaan van de afwegingen die bij de sectorale wetgeving moeten worden gemaakt. Het is daarom ook niet nodig op de uitkomsten van die afwegingen te wachten, voordat de voorliggende drie maatregelen kunnen worden genomen.

---

[34] O.a. Kamerstukken II 2023/24 en 24/25, 29 668, nr. 70, p. 6, en nr. 71, p. 5.

[35] Kamerstukken II 2023/24, 29 668, nr. 70, p. 1–2.

[36] De Kernenergiewet (hierna: Kew)/Wvb zijn ook hiervan voorbeelden. Zo dateert de Wvb uit 1952, betekent verplaatsing er meer dan in de Kew (namelijk ook: transport, huisvesting en registratie) en concretiseert zij – anders dan in de Kew – de omstandigheden niet waaronder maatregelen kunnen worden genomen. In artikel 46 Kew staan anderzijds behalve een open bevoegdheid voor regels en maatregelen, náást verplaatsing van mensen ook andere concrete maatregelen van heel diverse aard en juridische zwaarte opgesomd (variërend van binnen moeten blijven tot het drinkwater beschermen). Soms zijn bevoegdheden daarvoor tevens belegd bij andere autoriteiten dan de Minister, zoals de voorzitter van de veiligheidsregio of de beheerder van het oppervlaktewater, die op grond van andere wetgeving ook bevoegdheden hebben.

Relevante wetgeving die recent is gewijzigd, is wat dit betreft evenmin in steen gebeiteld. In verband met een ander voorbeeld dat de Afdeling aanhaalt – de Eerste tranche wijziging Wet publieke gezondheid, die tot stand kwam na de coronaperiode – schreef het kabinet al aan de Tweede Kamer: «Nadat de aanpassingen van het bredere (staats)nood- en crisisrecht zijn afgerond, zal worden bezien of en, zo ja, welke aanpassingen van de Wpg nodig zijn om de consistentie te bewaken.»[37]

Het kabinet borgt een coherente benadering niet alleen via de ministerraad. Er is ook mijn coördinerende rol, waarbij ik – mede via interdepartementale ambtelijke voorbereiding, thans onder meer in de vorm van een werkgroep modernisering staatsnoodrecht waarin de betrokken departementen zijn vertegenwoordigd – een aanjagende en borgende rol op mij neem en de voortgang en inzet van het kabinet periodiek verwoord richting de Staten-Generaal, die een bijzondere interesse hebben voor het onderwerp. In lijn met het advies van de Afdeling zal het kabinet in geval een separate-inwerkingsstellingsprocedure aan de orde is, in beginsel ook uitgaan van de huidige procedure. Daarbij bewaak ik als coördinerend bewindspersoon in voorkomend geval dat daarvan alleen wordt afgeweken indien dat dragend kan worden gemotiveerd, gelet op de aard van de noodbevoegdheid waarom het gaat. Het kabinet onderschrijft ten slotte de suggestie van de Afdeling om in de toelichting op het wetsvoorstel uiteen te zetten aan welke randvoorwaarden de regels omtrent de separate inwerkingstelling van noodbepalingen in sectorale wetgeving moeten voldoen. Een coherent stelsel van staatsnoodrecht impliceert immers dat de separate toepassing van bepalingen van staatsnoodrecht zoveel mogelijk op gelijke wijze gebeurt. Ik verwijs hiervoor ook naar de lat die de toenmalige Minister van Justitie en Veiligheid eerder al verwoordde.[38] Samengevat hoort in de wet te worden gekozen voor separate toepassing met de inwerkingstellingsprocedure bij algemene, onbepaalde, open toepassingscriteria; bij specifieke bevoegdheden die ernstige gevolgen hebben voor burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties of medeoverheden; of: als de democratische legitimiteit niet is gewaarborgd op een ander (decentraal) niveau. In paragraaf 2.2 van de memorie van toelichting is dit verder uiteengezet.

4. Gevolgen schrappen beperkte noodtoestand

De regering stelt met het voorliggende wetsvoorstel voor om de beperkte noodtoestand te schrappen. Dat betekent dat noodbevoegdheden straks ofwel separaat kunnen worden toegepast, ofwel na het afkondigen van de noodtoestand die met het wetsvoorstel in stand blijft. Volgens de regering heeft de beperkte noodtoestand geen meerwaarde meer.[39] Ook in haar spontaan advies uit 2021 heeft de Afdeling aandacht gevraagd voor de toegevoegde waarde van de beperkte noodtoestand.[40] De Afdeling heeft daarom op zichzelf begrip voor de keuze om de beperkte noodtoestand te schrappen, maar ziet dat de toelichting nog onvoldoende in gaat op de gevolgen hiervan.

---

[37] Kamerstukken II 2023/24, 24/25 en 25/26, 29 668, nr. 70, p. 6, nr. 71, p. 6, en nr. 74.
[38] Kamerstukken II 2022/23, 29 668, nr. 69, p. 5.
[39] *Memorie van toelichting, algemeen deel, paragraaf 3.1 (Schrappen beperkte noodtoestand).*
[40] *Zie ook het ongevraagd advies van de Afdeling advisering «Van noodwet tot crisisrecht», W04.21.0291/I, 15 december 2021, bijlage bij Kamerstukken II 2021/22, 29 668, nr. 65, par. 4.6.*

Nagenoeg alle noodbepalingen die na het afkondigen van de beperkte noodtoestand volgens de huidige wetgeving kunnen worden geactiveerd, kunnen ook via separate toepassing worden ingezet.[41] De regering noemt die overlap in de toelichting «doorslaggevend» om te concluderen dat de beperkte noodtoestand geschrapt kan worden.[42]

Die overweging gaat echter voorbij aan de functie van de noodtoestand binnen het stelsel van staatsnoodrecht. Dat stelsel kent een escalatieladder, waarbij de ernst, complexiteit en omvang van de omstandigheden bepalen welk instrument geschikt en evenredig is (zie punt 2). Separate toepassing van noodbepalingen leent zich slechts voor omstandigheden waar met toepassing van een of enkele specifieke noodbevoegdheden kan worden volstaan.[43] Als de inzet nodig is van meerdere bepalingen of groepen van noodwetgeving, ligt separate toepassing niet voor de hand en moet worden overwogen een noodtoestand af te kondigen.[44]

Hoewel de regering op zichzelf erkent dat in ernstige en veelomvattende noodsituaties afkondiging van de noodtoestand in de rede ligt,[45] rijst de vraag of de keuze van de regering om de beperkte noodtoestand te schrappen niet onbedoeld de drempel voor de afkondiging van de noodtoestand te zeer verhoogt. Deze keuze is immers hoofdzakelijk gebaseerd op de overweging (zie boven) dat de betreffende bevoegdheden ook separaat kunnen worden ingeroepen. Daardoor ontstaat het risico dat in afwijking van de bedoeling van het stelsel buitengewone omstandigheden ten onrechte via separate toepassing van noodbepalingen worden aangepakt.

Daarbij weegt mee dat in de praktijk grote terughoudendheid wordt gevoeld voor het uitroepen van een noodtoestand.[46] Hoewel de Afdeling begrip heeft voor die terughoudendheid (de noodtoestand dient inderdaad pas te worden afgekondigd in ernstige en veelomvattende noodsituaties), mag dit er niet toe leiden dat na het schrappen van de beperkte noodtoestand als gevolg van het wetsvoorstel buitengewone omstandigheden voortaan eerder via separate toepassing worden aangepakt, terwijl de situatie zich daar eigenlijk niet voor leent.

---

[41] *De toelichting wijst erop dat de artikelen 15 t/m 43 Oorlogswet voor Nederland, art. 39 Scheepsvaartwet, art. 53 Loodsenwet en art. 4 Wegenverkeerswet 1994 niet separaat kunnen worden toegepast en dus alleen in de beperkte of algemene noodtoestand in werking kunnen worden gesteld.*

[42] *Memorie van toelichting, algemeen deel, paragraaf 3.1 (Schrappen beperkte noodtoestand).*

[43] *Kamerstukken II 1993/94, 23 790, nr. 3, blz. 5, 6. Als voorbeelden worden de aardoliecrisis uit de jaren '70 genoemd en potentieel de Nederlandse participatie in het Golfconflict en de noodhulp aan de Koerden (vergelijk Kamerstukken 1991/92, 22 300, nr. 51).*

[44] *Kamerstukken II 1987/88, 20 028, nr. 4, p. 9–10. Daarbij is van belang dat het wetsvoorstel de juridische drempel voor afkondiging van de noodtoestand niet verhoogt; de combinatie van noodbepalingen die onder de huidige wet in de beperkte noodtoestand in werking kan worden gesteld (zie artikel 7, eerste lid, Cwu met verwijzing naar de bevoegdheden van lijst A), kan onder de toekomstige wet ook worden toegepast in de noodtoestand die het wetsvoorstel in stand laat.*

[45] *Memorie van toelichting, algemeen deel, paragraaf 3.1 (Schrappen beperkte noodtoestand).*

[46] *Volgens de regering moesten de psychologische effecten daarvan op de bevolking niet worden onderschat, ook omdat daarvan internationaal gezien een escalerend effect zou uitgaan. Zie Kamerstukken II 1993/94, 23 790, nr. 3, p. 7. Deze terughoudendheid bleek ook tijdens de coronapandemie te bestaan, zie Handelingen II 2020/21, nr. 12, item 6, p. 10: «U weet dat de bewindspersonen die in eerste instantie zouden moeten zeggen «we moeten richting staatsnoodrecht», de Minister-President en de Minister van Justitie en Veiligheid, hier hebben gezegd: in Nederland staan we toch echt in andere verhoudingen tot elkaar en we gaan hier niet toe over.»*

De Afdeling adviseert om in de toelichting te verduidelijken wat het schrappen van de beperkte noodtoestand als gevolg heeft voor de keuze welke omstandigheden via separate toepassing kunnen worden bestreden en wanneer de noodtoestand moet worden uitgeroepen.

Aan de opmerking van de Afdeling is gevolg gegeven. Door het wegvallen van de tussenoptie wordt de afweging tussen de noodtoestand en separate toepassing eenvoudiger. De regering hanteert staatsnoodrecht met uiterste terughoudendheid. De drempel voor de noodtoestand verandert niet. Separate toepassing is er voor buitengewone omstandigheden die niet zo ernstig zijn dat zij tot de noodtoestand hoeven te leiden, maar wel van dien aard zijn dat over een of meerdere noodbepalingen moet worden beschikt. Gaat het verder, dan kan de noodtoestand aan de orde zijn. Ik verwijs verder naar paragraaf 3.1 van het algemeen deel van de toelichting.

5. Beschikbare bevoegdheden noodtoestand

De modernisering van het staatsnoodrecht raakt ook aan de huidige wetten die deel uitmaken van de lijsten bij de Cwu met bevoegdheden die bij een noodtoestand kunnen worden ingeroepen.[47] In verband met het schrappen van de beperkte noodtoestand, vervalt lijst A.[48] Lijst B, die betrekking heeft op wat nu nog de algemene noodtoestand is, blijft gehandhaafd en zal in het vervolg worden aangeduid als «de bij deze wet behorende bijlage».[49] Daarnaast worden enkele verwijzingen gecorrigeerd die per abuis niet in de lijst waren opgenomen.[50]

De Afdeling merkt op dat die bijlage verwijst naar bepalingen in sectorwetten die niet meer bestaan of onjuist zijn.[51] Tevens rijst de vraag of in de bijlage ook alle bevoegdheden die nodig worden geacht, zijn opgenomen. Zo kan bijvoorbeeld worden overwogen of aanvullende noodbevoegdheden op grond van enkele sectorwetten moet worden opgenomen.[52] Vanzelfsprekend kan bij de modernisering van de sectorwetten blijken dat het wenselijk is bepaalde noodbepalingen tevens in de bijlage bij de Cwu [op] te nemen. Dat laat evenwel onverlet de verantwoordelijkheid van de regering om bij de modernisering van de Cwu ook te zorgen dat de bijlage met noodbepalingen correct en volledig is.

De Afdeling adviseert in dit stadium van de modernisering in ieder geval de technische onjuistheden te verbeteren en tevens nader te bezien in hoeverre de bij de Cwu behorende bijlage correct en volledig is. In het licht daarvan adviseert de Afdeling het wetsvoorstel en de toelichting aan te passen.

---

[47] *Het gaat om lijst A (voor de beperkte noodtoestand thans bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Cwu) en lijst B (voor de algemene noodtoestand thans bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Cwu).*

[48] *Zie Artikel I, onderdeel O, van het voorliggende wetsvoorstel.*

[49] *Zie Artikel I, onderdeel J, van het voorliggende wetsvoorstel.*

[50] *Artikel I, onderdeel P, van het voorliggende wetsvoorstel. Het gaat om artikelen uit de Veiligheidswet BES [en] de Postwet 2009. Zie toelichting op het wetsvoorstel, artikelsgewijs deel, onder Artikel I, onderdeel P.*

[51] *Zo moet artikel 53, eerste lid, van de Loodsenwet moet worden gelezen als artikel 53 van de Loodsenwet; er is immers geen eerste lid. Artikel XXIV, onder B, van het wetsvoorstel wijst vervolgens op artikel 53, zonder eerste lid. Ook wordt bijvoorbeeld artikel 9 van de Wet behoud Scheepsruimte 1939 nog genoemd, terwijl dat artikel reeds in 1994 is vervallen.*

[52] *Denk bijvoorbeeld aan aanvullende noodbevoegdheden op grond van de Bodemproductiewet 1939, de Distributiewet, de Hamsterwet en de Prijzennoodwet. Zo is in de literatuur geopperd om ook ontheffingen op het hamsterverbod als noodbevoegdheid mogelijk te maken. Zie: J. Vink, «Het Nederlandse staatsnoodrecht. Wat te doen met de EHBO-trommel die niet op orde is?», NJB 2020/1134, p. 1308-1316.*

De verwijzing waarvan de Afdeling constateert dat zij niet meer bestaat, respectievelijk ten onrechte staat vermeld, is in het wetsvoorstel verbeterd. Bij een controle van de andere bepalingen trof ik geen soortgelijke zaken aan. In vervolg op de opmerking van de Afdeling om de bijlage met noodbepalingen volledeger te maken, zijn de artikelen 5, derde lid, van de Opiumwet en 13, tweede lid, van de Mediawet BES (vgl. voor Europees Nederland het wel al in de bijlage figurerende artikel 6.26, tweede lid, van de Mediawet 2008) toegevoegd. Bij de modernisering van sectorwetten, op voordracht van de daarvoor verantwoordelijke bewindspersonen, zal de regering meenemen of het wenselijk is noodbepalingen tevens op te nemen in de bijlage.

6. Slot

Het huidige stelsel van staatsnoodrecht toont een complex en weinig coherent beeld. Op verschillende beleidsterreinen zijn wettelijk noodbevoegdheden geregeld met afwijkende bevoegdheden en procedures. Deze verschillen zijn niet altijd goed te beargumenteren. Dit kan de legitimatie en effectieve werking van het staatsnoodrecht ondergraven. De huidige geopolitieke situatie toont eens te meer aan dat het noodzakelijk is om op korte termijn te komen tot een kwalitatief hoogwaardig stelsel van staatsnoodrecht.

Gelet hierop is het essentieel dat er bij de modernisering nauwgezette aandacht is voor de coherentie en consistentie van dat stelsel als geheel en er richtinggevende keuzes worden gemaakt over de inrichting hiervan. Dit wetsvoorstel is een fundamenteel onderdeel van die modernisering. Dat vraagt inzet van verschillende bewindspersonen om de sectorale wetgeving, ook in relatie tot het wetsvoorstel, goed op elkaar af te stemmen en waar nodig verder te harmoniseren. In het bijzonder vergt het een leidende rol van de coördinerend bewindspersoon van JenV. De hiervoor gemaakte opmerkingen moeten in dat licht worden gezien.

De Afdeling advisering van de Raad van State heeft een aantal bezwaren bij het voorstel en adviseert het voorstel niet bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal in te dienen, tenzij het is aangepast.

De Vice-President van de Raad van State,
Th.C. de Graaf

Uit de bovenstaande reactie op de opmerkingen van de Afdeling blijkt dat coherentie en consistentie de onverminderde aandacht van het kabinet hebben. Het kabinet onderschrijft dat het belangrijk is om daarop in het verband van dit complexe en relevante wettelijke stelsel winst te boeken. Op mijn specifieke rol als coördinerend bewindspersoon ging ik hierboven ook in.

Ik gebruik de gelegenheid van dit nader rapport ten slotte om enkele taalkundige en redactionele wijzigingen door te voeren in het wetsvoorstel en de memorie van toelichting.

In artikel XL heb ik voor artikel 14 van de Invoeringswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba de bepalingen uitgeschreven die op de met het wetsvoorstel afgeschafte lijst A stonden (inclusief de verbeteringen ten aanzien van de Wet behoud scheepsruimte 1939 en de Loodsenwet). In dat artikel wordt nu verwezen naar lijst A en in het aan de Afdeling gezonden wetsvoorstel is voorgesteld in plaats daarvan simpelweg te verwijzen naar de bijlage bij de Cwu. Waar een technische wijziging is beoogd, betekent dat echter onbedoeld meer. De nieuwe bijlage – die in de kern overeenkomt met de oude lijst B – is immers

uitgebreider dan lijst A en daar staan ook bevoegdheden in die in Europees Nederland niet separaat kunnen worden toegepast en waarvoor in Caribisch Nederland dezelfde lijn geldt. Ook is een omissie hersteld door artikel 5, derde lid, van de Opiumwet toe te voegen.

Er is geen noodzaak meer voor de eerder in artikel XLVI voorziene samenloopbepaling ter zake een wetsvoorstel tot wijziging van onder meer de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba in verband met de herziening van de interbestuurlijke verhoudingen tussen Europees Nederland en Caribisch Nederland. Die bepaling vervalt daarom.

In nieuwe artikelen XLVI en XLVII staan nog twee artikelen die eerder over het hoofd zijn gezien en waarin nog terminologie of een verwijzing staan die met het wetsvoorstel is achterhaald (zie hierover de artikelsgewijze toelichting op die artikelen). Het betreft bepalingen in de Mediawet BES («de algemene noodtoestand» in plaats van «de noodtoestand») en de Onteigeningswet BES (verwijzing naar artikel 7 Cwu).

In paragrafen 1 en 3 van het algemeen deel van de memorie van toelichting heb ik nog verduidelijkt dat de noodtoestand in een Caribisch Nederlandse context voor één en voor meer van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba kan worden afgekondigd.

De ondertekening van het wetsvoorstel en de memorie van toelichting heb ik ten slotte in overeenstemming gebracht met de actuele taakverdeling op mijn departement.

Ik verzoek U, mede namens de Minister-President, Minister van Algemene Zaken, het hierbij gevoegde gewijzigde voorstel van wet en de gewijzigde memorie van toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D.M. van Weel